

Nr 9

Kulturutskottets betänkande med anledning av propositionen 1974: 1 i vad avser anslag för budgetåret 1974/75 till Bidrag till trossamfund jämte motioner.

Bidrag till trossamfund. Bidrag till anskaffande av lokaler för trossamfund. Kungl. Maj:t har i propositionen 1974: 1 bilaga 10 (utbildningsdepartementet) under punkten C 10 (s. 101—103) föreslagit riksdagen att till Bidrag till trossamfund för budgetåret 1974/75 anvisa ett reservationsanslag av 10 000 000 kr.

Propositionen

I propositionen uttalas bl. a. att även andra trossamfund än de som f. n. är berättigade till bidrag ur anslaget Bidrag till fria kristna samfund m. m. bör kunna komma i fråga för bidrag. Detta gäller såväl kristna som icke-kristna samfund. För bidrag till sålunda nyttillkommande samfund anses i tillämpliga delar samma regler böra gälla som för bidrag till de kristna samfunden. Vidare betonas betydelsen av att grupper som företräder olika livsåskådningar och trosriktningar har goda förutsättningar att verka i samhället. Mot den bakgrunden föreslås anslaget för nästa budgetår höjt från 5 till 10 milj. kr. Med hänsyn till den föreslagna vidgade användningen av anslaget föreslås det vidare få rubriken Bidrag till trossamfund.

Motionerna

I detta sammanhang behandlar utskottet motionerna

1974: 38 av herr Helén m. fl. (fp) vari hemställs att riksdagen beslutar att under åttonde huvudtiteln för budgetåret 1974/75 till Bidrag till trossamfund m. m. anvisa ett reservationsanslag av 17,5 milj. kr.,

1974: 729 av herr Nordstrandh m. fl. (m) vari hemställs att riksdagen beslutar att under åttonde huvudtiteln till Bidrag till trossamfund anvisa ett reservationsanslag av 15 milj. kr.,

1974: 1017 av herr Fälldin m. fl. (c) vari hemställs att riksdagen till Bidrag till trossamfund för budgetåret 1974/75 anvisar ett reservationsanslag av 17 500 000 kr.,

1974: 1362 av herr Werner i Malmö (m) vari hemställs att riksdagen medger att ur kyrkofonden för budgetåret 1974/75 utgår bidrag till de

estniska, lettiska och ungerska evangelisk-lutherska kyrkorna med högst 1 milj. kr.

De tre förstnämnda motionerna anknyter alla till en av Sveriges frikyrkoråd gjord framställning om ett anslag för nästa budgetår av en helt annan storleksordning än tidigare och till vissa beräkningar av 1968 års beredning om stat och kyrka, vilka utmynnar i att formell ekonomisk likställighet mellan svenska kyrkan och de trossamfund som innefattas i frikyrkorådets framställning skulle kräva att dessa andra samfund erhöill statsbidrag om ca 35 milj. kr. årligen, motsvarande ca 10 procent av deras totala utgiftsvolym. De föreslagna höjningarna betecknas i var och en av motionerna som en etapp på vägen mot nyssnämnda ekonomiska likställighet.

Gällande bestämmelser m. m.

Från reservationsanslaget Bidrag till fria kristna samfund m. m., som för innevarande budgetår är uppfört med 5 milj. kr., utgår bidrag enligt kungörelsen (1972: 242) om statsbidrag till fria kristna församlingar, m. m. Frågor om bidrag prövas av en samarbetsnämnd. I denna finns företrädare för alla samfund och grupper av församlingar vari bidragsberättigad församling ingår. Ledamöterna i nämnden utses av Kungl. Maj:t efter förslag av Sveriges frikyrkoråd.

Fråga om samlingslokalstöd till kyrkor och trossamfund

I propositionen 1974: 1 bilaga 14 behandlas under punkten B 8 Anordningsbidrag m. m. till allmänna samlingslokaler vissa frågor rörande samlingslokalstöd till kyrkor och trossamfund. Därvid redovisas bl. a. att som villkor för samlingslokalstöd gäller att samlingslokalerna opartiskt, i skälig omfattning och på skäliga villkor hålls tillgängliga för upplåtelse åt varje inom orten verksam organisation eller grupp med organiserad verksamhet samt att 1968 års beredning om stat och kyrka föreslagit att kyrkor och trossamfund, svenska kyrkan dock först sedan dess beskattningsrätt upphört, skall få del av detta allmänna samlingslokalstöd men att upplåtelseplikten skall begränsas på närmare angivet sätt. Vidare omnämns att Sveriges frikyrkoråd och dess samarbetsnämnd hemställt att beredningens förslag i denna del genomförs samt föreslagit viss begränsning av upplåtelseplikten även för andra samlingslokaler än gudstjänstrum.

Med anledning av dessa förslag har vederbörande departementschef understrukit att andra trossamfund än svenska kyrkan har samma möjligheter som andra organisationer att få del av statligt stöd till allmänna samlingslokaler. Det kan emellertid enligt hans mening inte komma i fråga att ge trossamfunden en mer gynnad ställning än övriga organisationer genom att befria dem från den som villkor för stöd gällande upplåtelseskyldigheten på föreslaget sätt.

I motionerna 1974: 580 av herr Gustavsson i Uddevalla m. fl. (s) och 1974: 905 av herr Ekinge m. fl. (fp, c, m) föreslås såvitt gäller de fria trossamfunden begränsningar av den ovan angivna upplåtelseskylldighet som gäller för lokaler till vilka stöd utgått ur anslaget Anordningsbidrag m. m. till allmänna samlingslokaler. I motionen 1974: 1171 av herr Strömberg i Botkyrka m. fl. (fp) hemställs om ett riksdagsuttalande av innebörd att förslag snarast bör föreläggas riksdagen om ekonomiskt stöd till de fria trossamfundens och invandrarkyrkornas lokaler även till den del de inte kan stödjas som samlingslokaler.

Civilutskottet, till vilket motionerna 1974: 580, 1974: 905 och 1974: 1171 hänvisats för behandling, har hemställt om kulturutskottets yttrande över desamma.

Utskottet

Som framgått av det föregående föreslås i propositionen att användningen av anslaget Bidrag till fria kristna samfund m. m. skall vidgas så att även andra trossamfund än de som för närvarande är berättigade därtill skall kunna komma i fråga för bidrag ur anslaget. Utskottet har ingen erinran mot detta förslag, som gäller både kristna och icke-kristna samfund, och inte heller mot den därav föranledda omrubriceringen av anslaget. Om riksdagen biträder propositionen i denna del, vilket utskottet alltså förordar, kommer bidrag ur anslaget att i princip kunna utgå till de kyrkor som angivits i motionen 1974: 1362, dvs. de estniska, lettiska och ungerska evangelisk-lutherska kyrkorna i Sverige. Utskottet föreslår mot den bakgrunden att nämnda motion inte föranleder någon åtgärd.

Utskottet delar departementschefens uppfattning att det är av stor betydelse att grupper som företräder olika livsåskådningar och trosriktningar har goda förutsättningar att verka i samhället och att det därför är angeläget att stödet till församlingar och samfund som verkar i Sverige utanför svenska kyrkan ökas väsentligt.

Förslaget i propositionen innebär en anslagshöjning med 5 milj. kr. och därutöver föreslås motionsvis ytterligare höjningar, nämligen i motionen 1974: 729 med 5 milj. kr. och i motionerna 1974: 38 och 1974: 1017 med 7,5 milj. kr. Vidare har utskottet att, med anledning av en remiss från civilutskottet, överväga motionsvis framförda förslag med syfte att öka trossamfundens möjligheter att erhålla stöd för anskaffande av lokaler. Utskottet anser att frågan om storleken av statens allmänna bidrag till trossamfunden och om ett statligt lokalbidrag bör bedömas i ett sammanhang.

Vad först gäller frågan om bidrag till samfundens lokaler får utskottet erinra om att trossamfunden — utom svenska kyrkan som har beskattningsrätt — har samma möjligheter som andra organisationer att få del av det statliga stöd till allmänna samlingslokaler som utgår

enligt kungörelsen 1973: 400. Emellertid visar erfarenheten att samfunden i praktiken inte är beredda att acceptera den upplåtelseskyldighet som enligt kungörelsen gäller som villkor för dylikt stöd, och möjligheten att erhålla stöd upplevs därför inte som en realitet. I detta läge är det givetvis möjligt att — som föreslagits i vissa till civilutskottets handläggning hörande motioner — begränsa upplåtelseskyldigheten. Med hänsyn till de konsekvenser som detta säkerligen skulle medföra anser utskottet emellertid att något dylikt inte bör komma i fråga. Lämpligare är att frågan om stöd till trossamfundens lokaler samordnas med det allmänna stöd till trossamfund som hittills utgått ur anslaget Bidrag till fria kristna samfund m. m.

Utskottet vill för sin del föreslå att för nästa budgetår utöver anslaget Bidrag till trossamfund anvisas ett särskilt anslag till Bidrag till anskaffande av lokaler för trossamfund. Detta anslag bör fördelas av den samarbetsnämnd som fördelar det nuvarande samfundsstödet, och berättigade till bidrag bör vara samma samfund som kan erhålla stöd ur det hittillsvarande anslaget. Utskottet vill inte ta ställning till om det kommer att behövas några närmare bestämmelser för fördelningen av lokalstödet. Det bör ankomma på Kungl. Maj:t att utfärda dylika om så bedöms erforderligt. Utskottet föreslår att till Bidrag till anskaffande av lokaler för trossamfund för nästa budgetår anvisas ett reservationsanslag av 3 milj. kr.

Vad gäller anslaget Bidrag till trossamfund föreslår utskottet för nästa budgetår som ett ytterligare steg i riktning mot ekonomiskt likvärdiga förhållanden för olika samfund anvisande av 12 milj. kr. vilket är 2 milj. kr. mer än som föreslagits i propositionen.

Vid riksdagens bifall till vad utskottet föreslagit i fråga om anslagsbelopp blir motionerna 1974: 38, 1974: 729 och 1974: 1017 i viss utsträckning tillgodosedda. Under återopande av det anförda hemställer utskottet

1. att riksdagen i anledning av propositionen 1974: 1 samt motionerna 1974: 38, 1974: 729 och 1974: 1017 till *Bidrag till trossamfund* för budgetåret 1974/75 anvisar ett reservationsanslag av 12 000 000 kr.,
2. att riksdagen med bifall till vad utskottet föreslagit till *Bidrag till anskaffande av lokaler för trossamfund* för budgetåret 1974/75 under åttonde huvudtiteln anvisar ett reservationsanslag av 3 000 000 kr.,
3. att riksdagen avslår motionen 1974: 1362.

Stockholm den 28 mars 1974

På kulturutskottets vägnar

LENNART MATTSSON

Närvarande vid ärendets slutbehandling: herrar Mattsson i Lane-Herrestad (c), Andersson i Lycksele (s), Nilsson i Agnäs (m), fröken Sandell (s), herr Leander (s), fru Johansson i Uddevalla (s), fru Mogård (m), herr Norrby (c), fröken Eliasson (c), fru Göthberg (c), herr Alsén (s), fru Rönning (s), herrar Enlund (fp), Raneskog (c) och fru Nordlander (vpk).

Särskilda yttranden

1. av herr Nilsson i Agnäs (m) och fru Mogård (m):

Estniska evangelisk-lutherska kyrkan i Sverige kan sägas intaga en särställning eftersom den närmast är en luthersk kyrka i exil. Dess församlingar består av människor som upplever kallelsen och nödvändigheten att bevara det egna kyrkosamfundet med dess församlingsliv och som samtidigt, bl. a. av praktiska skäl, är medlemmar i svenska kyrkan och betalar sin kyrkoskatt där. Det är ett rättfärdigt krav att bidrag utgår till denna kyrkas församlingsarbete. Eftersom det i statsverkspropositionen föreslagits en utvidgning av den krets av trossamfund som skall kunna få bidrag ur anslaget Bidrag till trossamfund och utskottets förslag beträffande detta anslag innebär en höjning från 5 till 12 milj. kr. har vi dock ansett oss böra avstå från att nu yrka bifall till motionen 1974: 1362 vari hemställts om bidrag ur kyrkofonden till bl. a. ifrågakvarande kyrka. Vi är emellertid medvetna om att det kan komma att bli svårt för den estniska evangelisk-lutherska kyrkan i Sverige att ur anslaget Bidrag till trossamfund få stöd av den storleksordning som önskats i nyssnämnda motion eftersom det är en evangelisk-luthersk kyrka och dess medlemmar samtidigt tillhör svenska kyrkan. Vi vill framhålla att vi hyser stor förståelse för denna kyrkas problem och att vi anser att dess särskilda svårigheter snarast bör beaktas i lämpligt sammanhang så att åtgärder vidtas för att ekonomiskt stödja denna systerkyrka. Den uppfattning som vi härmed velat ge uttryck åt gäller i princip även motsvarande verksamhet bland letter och ungrare i vårt land.

2. av fröken Sandell (s), herr Alsén (s) och fru Rönning (s):

Utskottet har vid behandlingen av anslag för budgetåret 1974/75 till Bidrag till trossamfund intagit en mycket välvillig hållning. I strävan att ernå ekonomiskt likvärdiga förhållanden för olika samfund innebär utskottets hemställan om 2 milj. kr. högre anslag än vad som föreslagits i propositionen ett väsentligt steg.

För att möjliggöra för trossamfunden utanför svenska kyrkan att faktiskt komma i åtnjutande av statsbidrag till lokaler föreslår utskottet införande av ett nytt anslag kallat »Bidrag till anskaffande av lokaler för trossamfund». Ett reservationsanslag av 3 000 000 kr. föreslås för budgetåret 1974/75. Denna lösning förefaller lämplig för att kunna

erbjuda trossamfund utanför svenska kyrkan *reell* tillgång till statliga medel för anordnande av lokaler. Vi finner det angeläget att i detta sammanhang påpeka att samfunden *formellt* sett samtidigt äger möjlighet att i likhet med andra organisationer få del av det statliga stöd till allmänna samlingslokaler som utgår enligt kungörelsen 1973: 400. Med hänsyn härtill förutsätter vi att en samordnad prövning i tillämpliga delar kommer till stånd, så att bidrag till visst projekt kommer att utgå endast från en av de två möjliga anslagsformerna.